

ΣΤΟ ΓΑΜΟ

Τοῦ Ἀλέκου Παπα καὶ τῆς Ἑλένης Φωτιάδης

Στὰ πλάνα μάγια τοῦ ἔρωτα

ξέγνοιαστα νιορριχμένο,

πλούσια λουσμένο

ἀπ' τὸ ροδόσταμο τῆς μοῖρας,

κοσμολογημένο ἐσὺ ζεβγάρι,

ὦ λεβεντιά καὶ ὦ χάρι!

Τὸ προφαντὸ,

πανάσιπλο

τριαντάφυλλο

κάθε ἀνοιξη, πὺν σὰς γριῶν,

γλυκὰ

νὰ σὰς μοσχοβολάει,

καὶ κάθε χαραβγὴ

πὺν βγεῖ ὁ Ἀβγερινός,

γελούμενος νὰ σὰς χαμογελάει.

23 Ἀλωνάρη 1906.

Μ. ΦΙΑΝΤΑΣ

ΡΙΧΑΡΔΟΣ ΒΑΓΝΕΡ

ΚΑΙ Ο ΝΕΟ-ΙΔΑΝΙΣΜΟΣ

[Τὸ ἔκθερο τοῦτο μεταφράστηκε—ἀπὸ ἑνα γαλλικὸ σύγγραμμα μὲ τίτλο «La tristesse contemporaine» essai sur les grands courants moraux et intellectuels du XIXe siècle» par H. Fierens—Gevaert. Paris, 1900—ἐδῶ καὶ τρία χρόνια γιὰ νὰ δημοσιευτῇ στὴν «Ἀρμονία» τῆς ἑμῶν φιλίας φυσικὰ γράφτηκε στὴν καθαρὴ γλώσσα, γιὰτὶ ἐκεῖ ἡ δημοτικὴ μας στὰ περὶ δὲ χωρεῖ, ἐξόντι σὲ δηγμάματα. Μὰ ἡ λογοκρισία μπόδισε τὴ δημοσίευσή του, γιὰτὶ βροῖσκονται μέσα λέξεις σὰν τίς ἀκόλουθες: ἀναρχικός, ἐπαναστάτης, κτλ. Τίς προάλλες ψάχνοντας τὰ χαρτιά μου τὸ βρήκα καὶ τὸ ξαναδιάβασα καὶ τόσο μοῦ ἄρεσε, πὺν σκέφτηκε πὺν θὰ εἴτανε κρίμα νὰ μείνει ἀδημοσίεωτο ἑνα τέτοιο ὡραῖο ἔκθερο, πὺν τότε ἐπιδέξατο καὶ ἀμερόληφτα κρίνεται ἑνας γίναντας τῆς νεώτερης μουσικῆς τέχνης. Γι' αὐτὸ τὸ ξανάγραψα στὴ γλῶσσα μας—ὅσο μοῦ εἴτανε βολετὰ—καὶ τὸ στέλνω στὶς πλατεῖες καὶ λείτερες στῆλες τοῦ «Νουμά».

Δ. Π. Α.

Σταματοῦμε δῶ μπροστὰ σὲ μιὰ πνευματωδέστερη καὶ καλλιτεχνικώτερη μορφή τοῦ αἰῶνα. Ἄν ὑπάρχει ἄνθρωπος πὺν ἔλκεσε μέσα του μὲ δύναμη

πέσε στὴν κόρη δίπλα της
καὶ μὴν κοιμάσαι διόλου.
Γλυκὰ κ' ἐκείνη ρούφα
ὅπως ρουφᾶν καὶ τὸ κρασί
ὅλος ὁ κόσμος εἶν' ἐκείνη
μὰ καὶ Θεὸς της εἶσαι σύ.

ΓΡΙΑ ΣΤΡΙΓΓΛΑ. Ἀνάθεμα στοὺς χορούς
σας, στάχτη τὸ χωριὸ σας θὰ γενῇ, γιὰ νὰ μείνω
μόνη του βασιλίσσα.

ΕΝΑ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ. Ὅλη τὴν Πλάση θ' ἀγ-
καλιάσω ἀπόψε θὰ τὴν κάνω... ἐρωμένη μου.

Α' ΚΟΡΗ. Δὲ σοῦ φτάνω γώ;

ΤΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ. Πάρε τὸν ἥλιο νὰ σοῦ ζε-
στάνη τὸν κόρφο σου καὶ τότε βλέπουμε.

ΑΛΛΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ. Δροσάτες κοπελοῦδες,
ὅλος ὁ κόσμος θὰ χαλάσῃ ἀπόψε...

Β' ΚΟΡΗ. Καὶ θὰ ξαναφτιαστῇ...

Γ' ΚΟΡΗ. Τρεχούμενο νερό, σ' ὅλες τίς χώρες
τρέξε νὰ πῆς πὺν ὁ κόσμος εἶναι ὡραῖος πὺν εἶν' ἡ
ζωὴ γλυκιά.

(Πιάνουνται ὅλοι, χορεύουν καὶ τραγουδοῦν με-
θυσμένα).

τὸ ὕψος, τὸ μεγαλεῖο καὶ τὸ πάθος τῆς ποίησης καὶ
τῆς σύγκαιρης τέχνης, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ὁ Ρι-
χάρδος Βάγνερ. Μὲ ὅσον ἐνθουσιασμό τονε λατρί-
ψανε, μ' ἄλλον τόσο καὶ τὸν περιπαίξανε ἡ ζωὴ
τοῦ γιομάτη ἀπὸ ἠθικὰ βάσανα, ἀπὸ ἐργασία ἀκού-
ραστη, ἀπὸ γλυκεῖα μοναξιά, ἀπὸ ἀλαζονεία ἀκα-
τάβλητη καὶ πάντα ἀχόρταγη, μὰς παρουσιάζει
μιὰν εἰκόνα πιστὰ μεταγραμμένη τῆς κοινωνικῆς
ζωῆς μας· καθὼς ὁ πολιτισμὸς μας, εἶσι καὶ αὐτὴ
εἶναι ἐφοκολύγιστη, κ' ἐφοκολύγιστη, πολὺ βγενι-
κὰ καὶ πολὺ γοητευτικὴ στὸν οἶστρο τῆς τὸν κά-
ποτε φέφτικο καὶ ἀστενικό. Ἐπίσης ἡ τέχνη τοῦ
Βάγνερ μὰς παρουσιάζεται σὰν κάποια ἀντιφροσύνη
τῶ δισταγμῶ μας. Γιὰ κείνον πὺν διαβάξει καθαρά
μέσ' ἀπὸ τὸ ἔργο του, ὁ δάσκαλος τοῦ Μπαυρόυτ
παράστησε τέλεια κ' ἀληθινὰ τὸ σύγκαιρο ἐκφυλο
καὶ ἀπογοητευμένο κόσμο. Ἡ ποιητικὴ του σκέψη ὁρ-
μήνεψε τὴ σύγχρονη κατῆφεια· ἡ τεχνικὴ ἐχτέλεσέ
του σὲ ἀφήνει νὰ μαντέψῃς τὴν ὀλιγόχρονη διάρ-
κεια τῶν ἀναγκῶν μας, τὴν αἰώνια ἀνησυχία τῆς
ψυχῆς μας. Τὸ ἔργο τοῦ Ριχ. Βάγνερ θὰ μείνῃ σὰν
κάποιος ἀντίλαλος τῶ στεναγμῶν, τῶν κραδῶν, τῶν
ἐνθουσιασμῶ μινῆς ἐποχῆς. Ἡ ὑπέροχη τέχνη του
συντέλεσε πολὺ σὲ νὰ ξαναβάλῃ τὸ χριστιανικὸν
ιδανισμὸ σὲ τιμητικὴ θέση. Μὰ μὲ τὸ νὰ μὲς φε-
νερώσῃ τόσο ξάστερα τὸν ὁρμητικὸ καὶ ἄστατο ἠθικὸ
χαραχτήρα τῆς ἐποχῆς μας, μὲ τὸ νὰ συμφορθεῖ
στενώτατα μὲ τὸν αἰῶνα τῆς, ἡ τέχνη αὐτὴ ἔχει
μέσα της τάληθινὰ σπέρματα κάποιας καταστροφῆς,
πὺν οἱ θαυμαστάδες τῆς τοῦ κάκου θελήσανε νὰ πι-
στέψουνε ὡς ἀδύνατη.

Ὁ Βάγνερ πρωτοφάνηκε στὴ ζωὴ σὰν ὅλους
σκεδὸν τοὺς μεγάλους ἀρτίστες τοῦ αἰῶνα μας. Οἱ
μουσικοὶ τὸν παραγνώρισαν ἀμύπητον καιρὸ, τὸ κοινὸ
τονε περιπαίξανε ἀκόμα, ὅταν εἶχε συνθέσει δυὸ τρία
ἀπὸ τὰ ἔξοχα ἀριστουργήματά του. Μακρὺν ἀπὸ
τὴν πατρίδα του, ὅζω ἀπὸ κάθε αἰσθητικὴ ἀτμό-
σφαιρα, ἀνακαλύπτοντας μέσα στὴ μοναξιά τῆς ἀψη-
λῆς σκέψης του τοὺς ἀνέκφραστους σκηματισμούς
τῆς τέχνης, εἶναι τὸ πρότυπο τῶν καλλιτεχνῶν ἐκεῖ-
νων, τῶν ἀτομικιστῶν, τῶν ἀναρχικῶν, πὺν πανα-
στατοῦνε ἐνάντια στὴν «καθεστῶτα κοινωνία», κ'
εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ ὑπομείνουνε γενναϊότατα ὅλα
τὰ ποτελέσματα τῆς ἀμεταγύριστης καὶ περήφανης
στάσης τους. Ἄν εἴτανε ἀπλούστατα ζουγράφος ἡ
ποιητὴς, σὰν τί ἔργα μπορούσε νὰ συλλάβῃ μέσα στὸ
μουλὸ του; Στὶς δυὸ ἀφτίες καλλιτεχνικῆς δυνάμεις,

ὅπως εἶναι ἐξαντλημένες ἀπὸ τὴν κουραστικὴν ἐργα-
σία τῆς ἀνθρώπινης σκέψης, θὰ μπόρει ἴσως νὰ συν-
ταίριαζέι σύμβολα ἀκατανόητα σὲ μέτρια κεφάλια ἢ
νάκλυθῃσαι τὰρχαῖα τεχνικὰ πρότυπα, νάντλησῃ
μονάχα ἀπὸ τίς πατροπαράδοτες πηγῆς. Βλέπουμε
δὲ ὀλοφάνερα πὺν ὡς ποιητὴς δὲν μπόρεσε νὰ ποφύ-
γῃ οὔτε τὴ σκοτεινότητα οὔτε τὴν κοινοτυπία. Ἄλλ'
εἴτανε κυρίως μουσικός. Οἱ καλύτερες ψυχικῆς καὶ
φανταστικῆς δυνάμεις του ὑπερετούσαν ἔξοχα τὴ
νεώτερη τέχνη, πράμα πὺν μόνο ἀπὸ μὲ τίς ὑπο-
κειμενικῆς ἀρετῆς του, μπορούσε ἀκόμα νὰ ἐπιδράσῃ
σ' ὅλα τὰ εἶδη τῆς καλλιτεχνίας.

Καὶ μολατάφα τὸ ἔργο του τὸ πῶς διαδομένο
καὶ πῶς ἐκαουσμένο ἀπ' ὅλα ὅσα δημιουργήσῃ τὸ
νεώτερο πνεῦμα δὲν ἐχτιμήθηκε, μήτε θὰ ἐχτιμηθεῖ
ποτέ, ἐξόντι μονάχα ἀπὸ λίγους. Γιατὶ, ποιοὶ εἶναι,
ὑστερ' ἀπ' ὅλα, οἱ θαυμαστάδες πὺν πᾶνε σὲ Μπαυ-
ρόυτ καὶ ἀκολουθοῦνε μὲ πάθος τίς παράστασες τῶν
ἔργων του; Εἶναι τὸ πλῆθος τῶν παγκόσμιων ντιλε-
ταντιστῶν, τῶ σκεπτικιστῶν πὺν σκεδὸν πάντα λα-
γαράζονται σὰν ἐξαιρέσεις μέσα στὸ καλλιτεχνικὸ
περιβάλλο. Θὰ μὰς ἀντιτάξουνε πὺν κ' οἱ συμφωνί-
στοι Μπετόβεν ἀπὸ λίγους νοηθήσανε κ' ἐχτιμηθή-
σανε. Μὰ ἐκεῖ ὁ λόγος εἶναι γιὰ σύνθεσης· καθαρὰ
ὁργανικῆς. Ὁ Βάγνερ, δρματικὸς συνθέτης, μιλοῦσε
σ' ὅλες τίς τάξεις τοῦ λαοῦ, γιὰτὶ τὸ θέατρο κατ'
οὐσίαν εἶναι μιὰ τέχνη λαϊκὴ. Τὸ ἐνοίωθε καλὰ αὐτὸ,
ἀφοῦ σκέφτηκε νὰ χτίσῃ τὰ λυρικὰ δράματά του
πάνω στὰ πλατιά θέμελα τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Τὸ
ἀνώνυμο, τὸ κοινὸ πλῆθος δὲν πῆγε πρὸς αὐτόν. Σὲ
πολλὰς περιστάσεις ἡ ἐπιτυχία τῶν ἔργων του εἴτανε
φαινομενικὴ. Δὲν ξέρομε πὺν τὰ κρίνανε στὴ Γερ-
μανία, ἀλλὰ σὲ μέρη μισογερμανικά, σὰν τὸ Βέλ-
γιο, μπορούμε νὰ βεβαιώσουμε πὺν τὰ ἔργα του παι-
νεφτήσανε κατὰ τίς τρεῖς ἢ τέσσερις πρώτες νυχτεῖς
ἀπὸ πλῆθος ἀποτελούμενο ἀπὸ μουσικούς, τεχνοκρί-
τες, ἐρασιτέχνες, μὰ κατόπι παίζόντανε μπρὸς σὲ
σάλλες σκεδὸν ἄδειες. Νὰ ἐλπίσουμε τάχα πὺν τὸ
ἀπειρόκαλο κοινὸ θὰ συγκινηθεῖ μιὰ μίρα ἀπὸ τὴ
βαθειὰν ἀξία καὶ ἀρετὴ τῆς τέχνης αὐτῆς; Δὲν τολ-
μοῦμε νὰ τὸ ἐλπίσουμε. Ὑστερ' ἀπὸ εἴκοσι χρόνῳ
δοκιμῇ, δὲ φαίνεται κανένα ξανακτύλισμα ἐνθουσια-
σμοῦ γιὰ τὰ ἔργα του. Ἡ ὥρα τῆς ἀντίδρασης φαί-
νεται πὺν σήμανε.

Μὰ τί μπορούσανε νὰ δώσουνε τὰ δράματά τοῦ
Βάγνερ καὶ σὲ κείνους πὺν σκεπτόντανε νὰ βροῦνε ἀπὸ-

Τῆς Πλάσης θέλω μ' ἀπονιὰ
ἀρμίζει τὰ μαστάρια
θέλω νὰ βρῶ κληματαριά
μὲ ρόγες σὰ φεγγάρια.

ΟΛΗ Η ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ (σκάει στὰ γέλοια).

Χά! χά! χά!...

Ο ΞΕΝΟΣ. Βασίλισσα ποῖο παλληκάρι προτιμᾷς;
Δ' ΚΟΡΗ. Ἡ βασίλισσα θέλει τὸ πῶς δυνατό
παλληκάρι.

(Πάλε ὅλοι γελοῦν). Χά! χά! χά!

Α' ΚΟΡΗ (στὸν Ξένο). Βαστᾷς τὸν ἔρωτα;

Β' ΚΟΡΗ. Ποιὸς σ' ἔκανε.

Ο ΞΕΝΟΣ (μὲ ἀγαθότητα). Ὁ πατέρας μου
κ' ἡ μάνα μου...

Γ' ΚΟΡΗ. Καὶ θέλεις τὴ βασίλισσα;

ΟΛΟΙ ΚΑΙ ΟΛΕΣ (πάλε σκᾶνε στὰ γέλοια).

Χά! χά! χά!

Ο ΞΕΝΟΣ. Σὰς ποιὸς σὰς ἔκανε;

(Οἱ κόρες χορεύοντας γύρω ἀπὸ τὸν Ξένο τοῦ
φονάζουν).

Α' ΚΟΡΗ. Γὼ ἔπεσα ἀπὸ μιὰ κληματαριά.

Β' ΚΟΡΗ. Μιὰ νεροσυρμὴ μ' ἔφερε δῶ πέρα.

Γ' ΚΟΡΗ. Μίτ' τὰ ρουμάνια βρέθηκα δὲν ξέρω
καὶ γὼ πὺν.

Δ' ΚΟΡΗ. Ἀπὸ τὰ πέλαγα ἐρχομαι τὰ φουρ-
τουνιασμένα.

Ο ΞΕΝΟΣ. Κ' ἡ Βασίλισσα;

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. Τώρα κάθε παλληκάρι μὲ τὴν
καλὴ του ἄς πηγαίνει σ' ἐνὸς δεντροῦ τὸν ἴσκιο, ἢ
σὲ σπηλιά, ἢ καὶ κάτω ἀπ' τὴν ἀπέραντη καὶ
χιλιοκεντημένη τοῦ κόσμου σκεπὴ νὰ μάθῃ τί εἶμαι
... Εἶμαι ὅλος ὁ κόσμος κ' εἶμαι ἀπιαστή. Σῦρτε
στὶς χαρὶς σας.

(Χάνονται μαζὶ μὲ τὴ βασίλισσα ὅλοι κ' ὅλες·
Ἀπλῶνεται βαθὺ σκοτάδι. Ἡ γριὰ στρογγυλὰ ζυγώνει
τὸν Ξένο καὶ τὸν σφιχταγκυλιάζει).

ΓΡΙΑ ΣΤΡΙΓΓΛΑ. Ἐγὼ ζῶ καὶ βασιλεύω,
ἐλα μαζί...

Ο ΞΕΝΟΣ (τρομαχικὰ σὰ νὰ τὸν πλάκωσε
ὀβραχνᾶς). Ἄ!...

Κλείνει ἡ σκηνή.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΧΟΡΗ

λαφή στο ιδανικό; Καμιά ψυχική θλίψη παραπάνω ίσως; Η μουσική του Βάγνερ συγκλονίζει, συγκινεί, σταναχωρεί, κάποτε σε συνεπαίρνει απότομα με τη ζωηρή της παιδρότητα. Έρεθίζει σε μέγιστο βαθμό το νεβρικό μας σύστημα. Μας κυριεύει για να μας κατασυντρίψει. Τα «Πάθη», οι «Ωδές» του Μπάχ, που συναρπάζουν τις απλοϊκότερες ψυχές, μας αφήνουν ήρεμια, μονάχα και γαλήνη. Τα ποιήματα του Βάγνερ, γεννημένα στη μοναξιά υπό την επίδραση του πεσιμιστικού δογματού, έχουν μέσα τους βαθιά τα σμάδια της σύγκαιρης κατάρσεως. Στο τελευταίο του, τὴν «Parsifal», ὁ καλλιτέχνης γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμα νοιώθοντας κατάβαθα τὸ πνέμα τῆς ἐποχῆς του, ἔχει ἐκφράσει τὴν ἐλπίδα του γιὰ κάποια μυστική ἀναγέννηση. Ἡ γοητεία τῆς τέχνης του καὶ τῆς ἀτομικότητος του εἴτανε τέτλια, πού ὅλοι σκεδὸν οἱ ὀπαδῖοί του τὴν ὁρμήναια του γιὰ τὸ χριστιανισμό τὴν πέρανε γιὰ νέο θρησκευτικὸ νόμο.

Ἦτοτε ἀπὸ περίοδο ἀθεϊσμοῦ πού εἶχε ξαπλωθεῖ στὴ σύγκαιρη κοινωνία, προσπαθοῦσε νὰ πάρει ξανά τὸ δρόμο του πρὸς τὴς χώρες τοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ τοῦ μυστικισμοῦ. Ὁ Βάγνερ συντέλεσε παραπολύ σ' ἀφτὴ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση. Δὲν εἴτανε ὅμως ἀφτὸς ὁ εἰσηγητὴς, καθὼς πολλοὶ λένε. Ἄλλοι μὲ ἀμφίβολη γνώμη, σὰν τὸ Ρενάν, τὸ Σπένσερ, τὸ Στούαρτ-Μίλλ, τὸ Γκυγιὼ εἶχανε προτεϊμασμένον τὸ δρόμο, ἀν καὶ δὲν τοὺς πολυπροσέξανε. Ἄλλ' ἡ ἀρχικὴ ὠθησις δόθηκε ἀπὸ τὸ Σοπενχάουερ, ἀφτὸν τὸν ἴδιο πού συντάραξε τὸν κόσμον μὲ τὴν εἰρωνικὴ ἀφτηρότητα τοῦ πεσιμισμού του, ἀφτὸν πού ἀρνήθηκε «τὴν κόσμον τοῦτο μὲ τοὺς ἥλιους του καὶ μὲ τὴ γαλαξία του».

Ἡ φιλοσοφία του εἶνε μιὰ βλαστήμια ἐναντία στὴ δημιουργία· καὶ καθὼς ὅλοι οἱ παναστάτες τῆς ζωῆς, στάθηκε ἀνίκανος νὰ μᾶς πεί, σὲ τί πράγμα ἡ Νιρβάνα του εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὸν κόσμον πού ἡμεῖς χαιρόμαστε. Μὰ ἀναγνώρισε πῶς οἱ πράξεις μας δὲν εἶναι λείτερες, ἀφοῦ στὴ θέλησή μας ὑπάρχει κάποια θεϊκὴ καὶ ἀκατανίκητη δύναμη. Μὲ τὴ μέθοδο τῆς κριτικῆς λογικῆς, ξανάβρισκε μιὰν ἀπὸ τὴς κυριώτερες βάσεις τῶν ἀψηλῶ θρησκειῶν. «Θὰ σὲ καταστήσω λογικόν, εἶπε ὁ Αἰώνιος στὸ Δαβὶδ, θὰ σοῦ δείξω τὸ δρόμον πού πρέπει νὰ περπατήσεις, καὶ τὸ μάτι μου θὰ σὲ ὀδηγήσει». Δὲν εἶναι ἡ ἴδια ἰδέα μὲ πῶς συγκριμένη μορφή; Γιατὶ ἀπὸ ποιὸν ἔχουμε τὴ θέλησή μας, ἀν ὄχι ἀπὸ τὸ Θεό; καὶ ἀφτὴ ἡ ἴδια δὲν εἶναι τὸ μάτι πού πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγεῖ;

Ἐνῶ ὅμως οἱ μαθητὰδες τοῦ φιλοσόφου τῆς Φραγκφόρτης ὁρμήνιζαν τὴ διδασκαλία του ἀποδίδοντας σὲ δάφτη αἰσθημα ὅσο μπορούσαν χριστιανικῶς, ὁ Ριχ. Βάγνερ ἄλλο τόσο κυριεβότανε ἀπὸ τὴ σκοτεινὴ ἀφτὴ καὶ μοιραία μεταφυσικὴ, πού ἐμελλε νὰ τοῦ χρησιμεύει σὰν κάποια ἰδανικὴ ὑπόστασις στὸ ἔργον του.

Στὸ προσκεδίασμα ἐνὸς ἔργου του, «Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ», ὁ μεγάλος ἀρτίστας εἶχε διαβεβαιώσει πάλι τὴν ὀρθόδοξον πίστην του, καὶ τὰ ψυχολογικὰ σκόλια πού ἀκλουθήσανε τὸ δράμα τοῦτο—ἀπλὸ σκεδῖον, σὰν πού εἶπαμε—βάλανε ὅλους σὲ βαθύτατον θαυμασμό γιὰ τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία. Ὑπὸ τὴν ἠθικὴν ἐπίδρασιν τοῦ Φεουερμπάχ, ὁ μουσικὸς ποιητὴς ἀφτὴς τὴν πρωτὴν δοξασίαν του. Ἐγραψε ἀπαυτίς σελίδες γιὰ νὰ ποδείξει πῶς ὁ χριστιανισμὸς ἐξάσκησε κάποια ἐξουσία ἀντικαλλιτεχνικῆ. Ἡ τετραλογία του «τὸ δαχτυλίδι τῶν Nibelungen» εἶνε σύλληψιν ἀνθρώπου ἀνεξάρτητου καὶ βαδιοστόχαστου. Ὁ Siegfried, τὸ παιδί τῆς φύσεως, πλασμένον γιὰ τὴ χαρὰ καὶ γιὰ τὸν ἔρωτα, δὲν ἀναγνωρίζει κανένα μῦθον, κανένα περιορισμό, κανένα νόμον. Βλέπει ἀπάνω ἀπὸ τὴς ἀνθρώπινες καὶ θεϊκὰς διὰτα-

ξεις σπάνει τὸ σπαθὶ τοῦ Wotan 1), πού ἀπάνω σ' ἀφτὸ διαβάζονται τὰ ἀρχαῖα σύμβολα πού συνεδένουνε τοὺς θεοὺς. Κατάχτησε τὴν κόρη τοῦ ἔπειρου, τὴ Βαλκυρία, σύμβολον τοῦ ἀπέραντου πόθου μας· ἡ Walhall 2) δὲν ἔχει πιά μυστήρια γιὰ τὸν ἀκαταπόνετον παλληκαρά· ὁ οὐράνιος θόλος ἀνοίγεται μιὰ νύχτα ὑπέρτατη. Καὶ ἐνῶ τὸ σκοτάδι ἀρχίζει ν' ἀναρικνέει καὶ ἡ κατοικία τῶ Θεῶν μόλις νὰ φωτίζεται, μιὰ φαεινότερη ἀσὴ ξημερώνει πάνω στὴν ἀνθρωπότητα ξαναγεννημένη ἐπιτέλους.....

Ἀφοῦ τελείωσε τὸ ποίημά του ἀφτὸ, ὁ Βάγνερ μπήκε σὲ κάποια φάση σκοτεινοῦ πεσιμισμού. Μελοποιοῦσε τὴς πρώτες πράξεις τοῦ «Siegfried», ὅταν ὁ ποιητὴς Ἰρβιγγ τοῦ ἔφερε τὰ βιβλία τοῦ Σοπενχάουερ. Τὸ πνέμα τοῦ συνθέτη πλησίαζε στὴν τέλεια ἐξέλιξίν του καὶ ἡ τέχνη του ἀπολεπτερονότανε ἀπὸ τὰ τελευταῖα σφιζήματα· καὶ μονάχα μιὰν ἐξωτερικὴν ἐπιδοκιμασίαν περιέμενε, πού νὰ τὸν ἐπιστηρίξει στὴς κατάβαθες δοξασίες του. Ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ αἰσθητικὴ τοῦ Σοπενχάουερ τοῦ προξενήσανε λοιπὸν βαθεῖα ἐντύπωση: «Ἐνῶ ἡ μουσικὴ μου προχωρεῖ ἀργά, ἔγραφε κατὰ τὸ 1854 στὸν ἀδελφὸν Αἰστ, εἶμαι τὴ στιγμὴν τούτην ἀπασκολημένος μ' ἓναν ἄνθρωπον, πού ἔπεσε δῶ μέσα στὴ μοναξιά μου—φιλολογικῶς μιλῶ—σὰ δῶρο οὐρανόσταλτο. Εἶναι ὁ Ἀρθούρος Σοπενχάουερ, ὁ μεγαλύτερος φιλόσοφος ἀφόντας φάνηκε ὁ Κάντ. Ἡ θεμελιωτικὴ ἰδέα του γιὰ τὴν τελικὴ ἀρνησιν τῆς ζωῆς εἶναι τρομερὰ σκοτεινὴ, μὰ μονάχα ἀφτὴ μᾶς δίνει τὴ λύσιν».

Ἀνώφελο θαρροῦμε εἶναι νὰ καταδειξομε ξανά τὴν τέλεια ψυχικὴ ἀναλογία πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸ: «Tristan und Isolde», τὸ μέγαλον τοῦτον ἐρωτικὸ ὕμνον, ἀνάκατον ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη μὲ τὴν πνοὴν τοῦ θάνατου καὶ στὸ: «ὁ κόσμος ὡς ἀποτύπωση καὶ θέλησις», πού μπορεῖ σκεδόνε νὰ τὸ πεί κανεὶς τοῦτο ποίημα βαγνερικόν, δίχως φανταστικὴν ὑπόθεσιν. Παραδεδνόμενος ἀπὸ ἐναντία περιστατικὰ τῆς ζωῆς, καταδικασμένος σὲ κάποια διανοητικὴ ἀπομύνησις, ὁ μεγαλοφάνταστος καλλιτέχνης, δὲν ἔβρισκε πιά ἄλλο λιμάνι σωτηρίας, παρὰ τὸν ἀφτηρό τοῦτο νόμον τῆς τέλειος ἀρνησεως καὶ ἐξουδένωσης τῆς ζωῆς: «Ἡ θεωρία ἀφτὴ εἶναι τρομερὴ, ἀλλὰ σωτήρια καὶ μεγαλόπρεπη» ἔγραφε μαζὶ μ' ἄλλα στὸν ἀδελφὸν Αἰστ. «Ἡ ἰδέα ἀφτὴ δὲν εἶναι καινούρια γιὰ μένα· καὶ κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ τὴ νοιώσει, ἀ δὲν τὴν ἔχει μέσα του». Καὶ μολατάφτα, σιγὰ σιγὰ ἡ σκέψιν ἀφτὴ πού βασάνιζε τὸ μυαλὸ τοῦ καλλιτέχνη ἀρχισε νὰ παίρνει πίσω μὲ γοργὰ βήματα· ὁ Βάγνερ στοχάζεται πῶς τὸ «πᾶν» δὲν εἶναι καθόλου λυπητερό καὶ ἀπελπιστικόν· δὲ φαριστιέται πιά τόσο στὴ μαγεφτικὴ, ἔτσι νὰ ποῦμε, σπηλιά τῆς ἰδέας ἀφτηνῆς, πού τὸν ὀδηγεῖ ὁ μεγαλόμυαλος δασκαλὸς του· ἀσυνείδητα γυρᾷ κάπιο ἐβγασμα, πού νὰ λάμψει μιὰ ἀχτίδα φυσικῆς ἀναλαμπῆς. Μελετώντας καὶ ψάχοντας βαθύτερα τὸ Σοπενχάουερ, πῶς στέβει νὰ βρεῖ τὴν ὀριστικὴν ἀφτὴ σωτηρία. Τὸ ἐγὼ δὲν εἶναι τίποτις, τὸ αἶμα ἔχει μιὰν ἀξία ψέφτικη καὶ ἀπατηλὴν· ἄς ἀναγνωρίσουμε μέσα μας καὶ ὅσον μᾶς τὸ τίποτις ἀφτὸ, ἄς συμπονέσουμε γιὰ τὰ παθήματα τοῦ ἀλλοῦ καὶ θὰ φτάσουμε στὴ μόνην πραγματικὴν ἐφτυχία. Ὁ Σοπενχάουερ ξεσκίπαζε ἐπιτέλους στὸ μαθητὴν του τὴ γωνιά τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλεημοσύνης, πού ἔβρισκε καταφύγιον ἡ λυπητερὴ σκέψιν του. Ἐτσι λοιπὸν, ὁ φιλόσοφος πού εἶλεγε γιὰ τὴ θρησκείαν πῶς εἴτανε «ἡ μεταφυσικὴ τῶν φτωχῶν», ἔθετε ὡς βάση τῆς ἠθικῆς του τὴν ἀπλή διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ: τὴ συμπάθειαν, τὴ

1) Wotan ὁ παντοδύναμος θεὸς τῆς βορινῆς μυθολογίας. Σ. Μ.

2) Γιγαντινὸν κάστρο τῶν Θεῶν.

συμπονίαν, μ' ἄλλα λόγια τὴ σπλαχνικότητα, τὴ λεημοσύνη, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον! Ὁ Βάγνερ τοῦ κάκου θέλησε νὰ καταδείξῃ τὴν ὑπεροχὴ τῶν ἱνικῶ θρησκειῶν πρὸς τὸν χριστιανισμό· τοῦ κάκου διαλάλησε πῶς ἡ ἠθικὴ τοῦ Σοπενχάουερ ξεκινώντας ἀπὸ τὴ διδασκαλίαν τῶ βραχμάνων, ἔπρεπε νὰ προτιμηθεῖ ἀπὸ κάθε ἄλλη· ἐμελλε μὲ τὴν ὑποβολὴν ἀφτὴ τῆς σοπενχαουερικῆς φιλοσοφίας νὰ ξαναβρεῖ τὸ δρόμον τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς καὶ νὰ γενεῖ ὁ ἀπόστολος τοῦ σύγχρονου ἰδανισμοῦ.

Τέλος ἀφοῦ στοχάστηκε πῶς ἡ πράξιν ὑπὸ τὴν ἠθικώτερον μορφήν της—δηλ. ἡ θυσία τῆς ζωῆς γιὰ τὴν παγκόσμιαν λύτρωση—εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν οὐτοπικὴν καὶ ἐπικίντην ἐξουδένωση τῆς θέλησεως, ὁ μουσικὸς ποιητὴς, μετὰ τὴ σύλληψιν τοῦ ἥρωα τοῦ βασανισμένου πάθους: τοῦ Τριστάνου, ἐμελλε νὰ προσωποποιήσῃ στὸν Parsifal τοῦ τὴν πνευματικὴν αὐταπάρνησιν καὶ κάλλιον νὰ ποῦμε τὴ χριστιανικὴν συμπάθειαν.

Μιὰ χλιαρὴ ἀνοιξιὰτικὴ βραδιά τοῦ 1857, ἐκεῖ πού καθισμένος πρὸς τὴν πόρταν τοῦ ἐξοχικοῦ σπητιοῦ του στὴ Ζυρίχη, ἀφηνε τὴ σκέψιν του νὰ γυρίσει δῶ καὶ ἐκεῖ καὶ νὰ νειρέβεται, θυμήθηκε ξάφνου τὸν ἥρωα τῶν «Ωδῶν» τοῦ Saint-Graal. Κάπιο ἐπεισόδιον ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον συναξάρι ξετυλιγέτανε μ' ἔχταχτη λεφτομέρειαν μὲς στὴ φαντασίαν του· ἡ συνάντησις δηλ. τοῦ σωτήρα τοῦ Graal μὲ τοὺς προσκυνητὰδες τῆς Μεγ. Πιχρασκεβῆς. «Κεῖνη τὴ στιγμὴν, ἔγραψε ἀργότερα ὁ Βάγνερ, ἀκουσα τὸν ἀναστεναγμὸν ἀφτὸν τοῦ πῶς βαθύτερου οἴχτου, πού ἀκούστηκε μιὰ φορὰ πάνω στὸ σταβρὸ τοῦ Γολγοθα καὶ πού τὴ φορὰ ἀφτὴ βγήκε ἀπὸ τὸ δικό μου στῆθος».

Τὴν ἰδίαν βραδίαν πού ὁ «Parsifal» σκεδίαζότανε μέσα στὸ μυαλὸ τοῦ ποιητῆ καὶ ἔπαιρνε ὅλη τὴ δραματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀξίαν του, ὁ Βάγνερ ἔγραψε τοὺς στίχους, πού μ' ἀφτοὺς ἀργότερα ὁ Γκυρνεμάνζ (1) ξήγησε πῶς ἡ Ἀπολύτρωση εἶναι μυστήριον γιομάτον ἀπὸ γοητεία.

Μὰ, ἀπὸ πού μᾶς ἔρχεσαι λοιπὸν

καὶ σὲ ποιά μέρη ἔζησες ἐσύ,

γιὰ νὰ μὴν ξέρεις δᾶ πῶς εἶναι σήμερα

ἡ Θεία καὶ Μεγάλη Παρασκεβή;

Λέει ὁ γέρο-Γκυρνεμάνζ στὸν Parsifal, πού περπατεῖ ἀρματωμένος καὶ μὲ τὸ κράνος κατεβασμένο.

Καὶ καθὼς ὁ Parsifal σκύβει τὸ μέτωπον, ὁ γέρο-ἐρημίτης ἑακολουθεῖ:

Κάτω τὰ ὄπλα γλήγορα!

καὶ μὴ λυπεῖς τὸν Κύριον, πού σήμερα

χύνει τὸ θεϊκὸ αἷμα του,

τὸν κόσμον γιὰ νὰ σώσει τὸν ἀμαρτωλὸ!

Εἶναι ἡ Μεγάλη Παρασκεβή!... Ἐνα φύσημα σωτηρίας καὶ καλοσύνης δροσίζει καὶ φυσάει νέα ζωὴν στὸ γέρινον κόσμον καὶ ὁ Parsifal φθάνει στὸ ἱερὸ καταφύγιον τοῦ Mont-Salvat, τὴ στιγμὴν πού ἀκούγεται ἡ αἰώνια συχώρησις τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ προσκυνητὴς ξαναγεννιέται μέσα ἀπὸ τὴν ἀπεραντοσύνην, πού δάκαριν ἀναγαλλιάζει, παίρνει καὶ ἀφτὸς μὲ τὴ σειράν του τὴν ἰδανικὴν ἐβλογία. Προσέφκεται σιγαλινὰ καὶ μέσα στὴ χαρὰ τῆς ἐκστασῆς του δὲ νοιώθει τὰ θερμὰ δάκρυα πού τρέχουνε ἀπὸ τὰ μάτια του. Ἀγαπᾷ, συχωρᾷ· γλυκεῖα χάρη τοῦ γιομίζει τὴν καρδίαν, ἐνῶ ὁ Γκυρνεμάνζ ραντίζει τὸ μέτωπόν του μ' ἁγιασμό. Χατόπι κοιτάζει γύρω του. Ἡ φύσιν δάκαριν στολίστηκε ξάφνου μὲ γιορτερὴν φορεσίαν. Τὰ λούλουδα, τὰ δάση, τὰ λιβάδια, τὰ στάχια, τὰ χόρτα καὶ κάθε πρασιναδά, ὅλα τὰ πάντα ἔχουνε μέρος στὸ γενικὸ ἀφτὸν ἀναγαλλιασμό· καὶ ὁ μεγαλόπρεπος ὕμνος πού ἀνεβαίνει

1) Πρόσωπον τοῦ δραμάτου.

από τή ξαναγεννημένη γις γιομίζει τὸ στερέωμα καὶ κάνει νὰ βουίζει ὁ οὐράνιος θόλος ἀπὸ τὸν ἀντίλαλο τῆς παγκόσμιας ἐδωμοσύνης. «Κι' ὅμως τῇ μέρᾳ ἀφτὴ τῷ δακρύων καὶ τῆς λύπης, λείει ὁ Parsifal, κάθε τι πού βλέπει, ἀνεσαίνει, γεννιέται καὶ ἀνθίζει ἐπρεπε νὰ χύνει δάκρυα». —Μὰ ἡ γενικὴ ἀφτὴ γαλήνη καὶ ἐφτυχία εἶν' ἀφτὸ τὸ σύμβολο τῆς Ἀπολύτρωσης καὶ μὲ κάποια θεϊκὴ γοητεία ἀπαθανατίζεται ἡ ἀνάμνηση τῆς ἀπολυτρωτικῆς θυσίας. «Γιατί νὰ κλαίμε, εἶπε ὁ Γκουρνιμάνζ, ἀφοῦ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ ξέπλυνε τίς ἀμαρτίες μας;» Γιατί νὰ κλαίμε, τώρα πού ἡ φύση ξαγνισμένη

τὴν πρώτην ἀθωότητά της ξαναβρίσκει;

Καθὼς βλέπουμε, εἶναι ἡ σοπενχάουερικὴ ἰδέα ἐκφρασμένη ὑπὸ τὴν ἀψηλότερη μορφή της, δηλ. τῇ θρησκευτικῇ. Σπρώχνοντας ἴσα μὲ τὰ πρὸ μακρινὰ σύνορα τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῦ φιλοσόφου τῆς Φραγκφόρτης, ὁ Βάγνερ κατὰ μοιραίαν ἀνάγκη ἐπρεπε νὰ ἐκφράσει αἰσθημάτων χριστιανικά. Ἡ οὐιλία τοῦ Γκουρνιμάνζ δὲν εἶναι καὶ πολὺ ὀρθόδοξη· μὰ εἶναι βαθιὰ θρησκευτικὴ, καὶ ὁ λειψότερος χριστιανισμὸς τοῦ γέρου ἐρημικτὴ εἶναι παραδεγμένος ἀπὸ τοὺς πρώτους ὁπαδοὺς τοῦ Ἰησοῦ.

Μέσα πρὸ τὸν ψυχικὸν πόνο πού σοῦ προξενεῖ τὸ ἔργο καὶ μ' ὅλην τὴν ὑπερένταξη τῷ νέβρων πού φέρνει ἡ μουσικὴ του—ὁ «Parsifal» δὲν εἶναι τὸ καλύτερο ἀπὸ τὰ ἔργα του—ὁ Βάγνερ αὐτὴ τὴν φορὰ μὰς ἀποκάλυψε μὲ τέχνη τὴν ἀχτίδα κάποιας ἀληθινῆς ἐφτυχίας.

Πολλοὶ εἶπαν μὲ τὸ δικίον τους πὼς ὁ «Parsifal» εἶτανε μιὰ ἐκδήλωση τοῦ βαγγελικοῦ πνεύματος καὶ χριστιανικοῦ αἰσθημάτου, κάτι σὰν παρωδία στὸ «Γλυκοχάραγμα τῶ θεῶν». Ἐπίσης πολλοὶ προσπαθῆσαν νὰ καταστήσουν πρὸς φανερὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Siegfried μὲρὸς στὴς θεότητες τῆς Walhall, παραδίζοντάς την με τὴν πρὸς τὸ Θεὸ ὑποταγὴν τοῦ Parsifal. Στὴ θρησκεία τούτῃ τῆς συμπόνεσης, πού διαλάλησε τὸ τελεφεταῖο ἔργο τοῦ καλλιτέχνη, ὁ κ. de Wolzogen ἔδωκε τὸν νομα τοῦ νεοχριστιανισμοῦ.

Ὁ Βάγνερ δὲ συβιβάζεται μὲ τὸ δογματισμὸ τῷ διαφόρῳ χριστιανικῷ ἐκκλησιῶν· μὰς ἄφησε γι' ἀφτὸ ἀρετὰ διαβεβαιωτικὰς πληροφορίες. Παραδέχεται πᾶνω ἀπ' ὅλα πὼς ὁ πρωτόγονος χριστιανισμὸς μπορεῖ νὰ παραβαλεῖ, ὡς ἠθικὴ ἀνύψωση, μὲ τίς βουδδικὰς διδασκαλίας, πού παραπολύ τίς σέβεται. Ἀλλὰ τοῦ κάκου ἔφερε ἀπάνωτ' ἀποδείξεις, ἀντίκρουσε τίς ψυχολογικὰς μὰς ἐρεθνες μὲ σωρούς ἀπὸ γραφτεῖς μαρτυρίες καὶ διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὰ χριστιανικὰ αἰσθημάτα πού τοῦ ἀποδῶκανε· τὸ ἔργο του τὸν προδίδει. Ἡ σκέψη του παίρνοντας συγκεκριμένη ἐνέργεια καὶ δύναμη σ' ἓνα συμβολικὸν τοῦ δράμα, βγάζει ψέφτικὴν τὴν γλῶσσα τῆς θεωρίας.

Ὁ Βάγνερ στὸ ἔργο του ὁρμήνεψε τὸ πνεῦμα τῶ Βαγγέλιον· μὰς ἐκφράσε τὸν τρόπο του, τὴν κατὰ-πληρὴν του καὶ τὴν χαρὰ του μὲρὸς στὸ αἰώνιον αἶνιγμα τῆς δημιουργίας· εἶναι θρησκευτικὸς ἴσα μὲ τὰ ἄδύτα τῆς ψυχῆς του, τόσο βαθιὰ πού ἡ θέλησή του ἴσως δὲν τὸ γνωρίζει ἀφτὸ, ἀφοῦ τὰ Γράμματά του μὰς δίνουν, γιὰ τίς δοξασίας του, ὅχι τόσο σίγουρες πληροφορίες.

Ὁ μουσικὸς λοιπὸν, στὴν ἀνάσταξη ἀφτὴ τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος, εἶναι προπαγανδιστικὸν μονάχα ὄργανον, δίχως νὰ γνωρίζει τὰ αἷτια πού τὸν οδηγούνε, δίχως νὰ υποψιάζεται τὰ ποτελέσματα πού προετοιμάζει. Ὁ Βάγνερ στὴν πνευματικὴ ἀνάγνωση παίζει τὸ ρόλον, πού ὁ Ναπολέοντας ἐπαι-

ξε στὴν πολιτικὴ ἀναγέννηση τῆς Ἑβρώπης, κατὰ τίς ἀρχὰς τοῦ αἵωνα. Οἱ δύο ἀφτὲς μεγάλες ἀτομικότητες εἶναι γιὰ κείνον πού ἀποβλέπει στὴν ἠθικὴν ἐπίδραση πού ἐξασκήσανε στὴν ἐποχὴ τους, τόσο ἀσυνείδητες ὅσο καὶ προνοητικῆς. Ἡ ὁρμητικὴ ἀντίδραση πού δειχτήκε ἐναντία στὸν πολέμιστὴν, δὲ θάρρησει νὰ φανερωθεῖ καὶ ἐναντία στὸν καλλιτέχνη· τὰ δύο ἀφτὰ λαμπερὰ μετώρα θὰ στέκουν γιὰ πάντα στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος τοῦ 19ου αἵωνα, μὲ τὴν ἰδίαν φάση ζωῆς ἀναλαμπῆς καὶ τὴν ἰδίαν περίοδο παρακμῆς. Ὁ Ναπολέοντας ἀναποδογύρισε χίλιους δυὸ παλιούς φραγμούς, πού μπροστὰ τους οἱ ἀθῶποι σταματοῦσαν ἐξαιτίας τῆς ἡμερῆς σὰν τὰ πρόβατα ζωῆς τους· λεφτέρωσε τὸ ἀθῶπινον μυαλὸ ἀπὸ πολλοὺς χαλινούς πού τὸ εἶχανε σφιχτοδεμένο. Ὅποιοςδήποτε καὶ ἂν ὑπῆρξαν οἱ δοξασίες του καὶ οἱ σκοποὶ του, δὲ μπορούμε νὰρνηθοῦμε πὼς μονάχος ἀφτὸς ξεπλήρωσε ἀποστολὴν διανοητικὴν ἀπολεπτέρωσιν. Ὁ κατακτητὴς, ὁ ἀναποδογυριστὴς, εἶταν' ἐπόμενον πὼς θὰ ὑποκινούσε ἐναντία του τὸ μῆσος. Ἡ ὑπέροχη θέληση δὲ βοηθᾷ καθόλου τοὺς ἔχτελεστάδες τῷ σχεδίων της. Μονάχα τὸ ἔργο τους περασιζει, καὶ ὅταν ἀφτὸ τελειώσει, τότες ἡ ὑπαρξὴ τους καταντᾷ μιὰ κοινὴ θνητὴ ὑπαρξή, καταδικασμένη νὰ ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἀθῶπινον ἀχαριστία.

Τὸ ἔργο τοῦ Βάγνερ εἶναι ἐπίσης καὶ προσωρινὸ, ἐξαιρετικὰ φθαρτὸ, μὰ ἡ ἰδέα πού ἐπρεπε νὰ διαδώσει, ἔχει δώσει θάρρος σὲ πολλὰς ψυχὰς. Ἡ ἰδέα ἀφτὴ ἔχει τρυπώσει μέσα μας, δίχως νὰ ξέρουμε πὼς, ἀπὸ τὴν μέρᾳ κείνη πού πᾶνω στὸ λόγον τοῦ Μπαῦρόντ οἱ πρώτοι προσκυνητάδες τοῦ Mont-Salvat εἶδαν ἀνυψωμένη ἀνάμεσα στοὺς ἱππότες πού προσεφκόντανε, τὴν «μυστηριώδη κρύα» τοῦ Saint-Graal. Πρὸ ἑκατὸ χρόνια, μὲ φωτιὰ καὶ σίδερο ξαπλώθηκε ἡ ἰδέα τῶν ἀθῶπινον δικαιωμάτων—πού μερικὰ κακὰ ἀποτελέσματά της πρέπει νὰποδοθῶναι στὴν αἰώνια ἀνθρώπινον ἀλαζονείαν καὶ ὅχι στὴν θεία ἀπροβλεψία.—Σήμερα μὲ κάποια μαγικὴ μεσολάβηση τῆς ποίησης καὶ τῆς μουσικῆς, ἀνάμεσα στὴν ἡδονικὴν, εἶναι νὰ πούμε, ἀπόλαψή τῆς σημερινῆς τέχνης, ξυπνᾷ ἡ ἀμετακίνητή μας ἀνάγκη τῆς ὑποταγῆς μπροστὰ στὸ δημιουργό.

Πρέπει μολατάφτα νὰ ἐπιμεινόμεν σὲ τούτο, πὼς ὁ Βάγνερ ἀσυνείδητὰ του ὑπῆρξε δάσκαλος τῆς θρησκευτικῆς αὐτῆς δοξασίας. Ἐστάζοντας ἀφτὴν τὸ ἔργο του, κατεβάζουμε τὸ μεγαλεῖο τῆς μεσολάβησής του, μὰ δὲν ὑποβιβάζουμε τὴν ἀτομικότητα τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ σκεπτικιστῆ. Ἡ τέχνη του ἔχει ἀληθινὰ ἀνταποκριθεῖ σὲ μιὰν ἀνάγκη ἀνώτερη, σὲ κάποιον πόθον αἰώνιον τῆς ἀνθρωπότητος. Γι' ἀφτὸ καὶ μόνον φαίνεται πὼς στίκεται ἐπ' αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας καὶ ἀξίζει νὰπαθανατιστεῖ σὰν τὰριστοουργήματα τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος—σὰν τὰ μυθολογικὰ δράματα τῆς Ἑλλάδος λ. χ. Μὰ εἶπαμε πὼς τὰ ἔργα τοῦ μουσικοῦ τοῦ Μπαῦρόντ εἶτανε κυρίως ἀέρῃα τῆς σύγκαιρής του καταστάσεως, καὶ οἱ θρησκευτικὲς προσπάθειές τους τίποτις ἄλλο δὲν κάνουν παρά νὰ δυναμώνουν τὸν χαρακτῆρα τους ἀφτόν. Ἄν ἄξαφνα ὁ «Parsifal» ἔχει ἀπότομα ζυπνήσει τίς ἰδανικὰς ὁρμὰς τοῦ αἵωνα, ἂν εἶναι ἀλήθεια πὼς τὸ ἀρνητικὸν ἀφτὸ ποίημα ἔχει ἀνάψει μυστικὰς φλόγες, πού εἶναι τὸ μέσον πού μὰς ὑπόδειξε ὁ Βάγνερ γιὰ νὰ φυλάζουμε μέσα μας τὴν ζωπαρόχη ἐστία; Ἡ θρησκεία κυρίως τοῦ χρειάστηκε γιὰ νὰ χρωματίσει τὴν τέχνην του· δὲν εἶναι θρησκεία καθαρὰ ἰδανικὴ ἀφτὴ πού ὁ δάσκαλος τοῦ Μπαῦρόντ δια-

λαλεῖ· εἶναι θρησκεία αἰσθητικὴ. Θέλει τοὺς ἀθῶπους νὰ συγκοινωνήσουνε στὴν τέχνην, νὰνυψωθοῦν πᾶνω ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν, μὲ τὴν ὑποβολὴν τοῦ ὠραίου. Στὸν «Parsifal» του ἔχει ἐρεθνήσει βαθεῖα πᾶνω στὸ περίσσευμα τῆς χριστιανικῆς λατρείας πού ἔχουμε μέσα μας, γιὰ νὰ μὰς κυριέψει καὶ νὰ μὰς πείσει ἐφοκώτερα. Μερικοὶ πιστέψανε πὼς ὁ καλλιτέχνης τοὺς προσκάλει στὴν τελετὴν καμιάς θρησκευτικῆς λατρείας· καὶ τρέξαν μὲ θρησκευτικὴ λαχτάρᾳ στὸ προσκύνημα τοῦ Μπαῦρόντ. Ἀλλ' ὁ Βάγνερ μὰς ἔφτιασε μιὰ τελετὴν καθαρὰ καλλιτεχνικὴν, πού ἡ θρησκεία μπῆκε μέσα σὰν ποιητικὸν στοιχείον, προορισμένον νὰ καταχτήσῃ πρὸ σίγουρα τίς αἰσθησὲς καὶ τὸ μυαλόν. Ἐπίσης ὁ βαγγέριος ἀφτὸς νεοχριστιανισμὸς πού γεννήθηκε μὲ τὸ θάμα μιανῆς τέχνης ἀνέκφραστης, δὲ μπορούσε διόλου νὰ συγκινήσει τίς βαθειὰς ρίζες τῆς κοινωνίας. Ἐξάσκησε δεσποτικὴν κυριαρχίαν στὰ παγκόσμια διανοητικὰ ἔργα· μεταδόθηκε ἀμέσως στὴν φιλολογία, στὴν ποίηση, στὴ σύγχρονη ζωγραφικὴν, ἔφτιασε μιὰ σκολὴν ἰδεολόγων καὶ φιλοσόφων στὴ Γερμανίαν, μὰ δὲν πῆλυνε νὰ ἐκλαϊκίσει τὴν βαγγέριαν τέχνην, γιὰτὶ ὁ ἴδιος πετοῦσε σὲ σφαίρας ἀκόντεφτες.

Ὁ παρσιφαλὶκὸς συμβολισμὸς, ἀπομίμηση ἐνὸς ἰδανικοῦ πού πραγματοποιήθηκε ἐδῶ καὶ δύο χιλιάδες περίπου χρόνια, μονάχα στὸ λογικὸν μπορούσε νὰ ἐπιδράσει· ὅχι καὶ στὸ αἶσθημα. Καὶ ἂν παραδεχτοῦμε πὼς ὁ πολὺς κόσμος πρόσεξε γιὰ μιὰ στιγμὴ σὲ δάφτονε, τὸν ἀπόρριξε μὲ μῖσος ὡς ὑποφτόν. Τὸ παράδειγμα συνεπαίρνει τοὺς λαοὺς, καὶ ὅχι τὸ χιμαρικόν καὶ φανταχτερόν ξεγέλασμα μιανῆς ἀφερμένης ἰδέας. Ἐπίσης τὸ σύμβολον ἀπομάκρυνε τὸν περισσότερον κόσμον ἀπὸ τὰ βαγγέρια ἔργα. Τὰ πρόσωπα τοῦ «Δαχτυλιδιοῦ τῶν Nibelungen», τοῦ Tristan und Isolde, τοῦ «Parsifal» ζοῦνε μιὰ ζωὴ ὑπέροφον, πού ἀδύνατον νὰ τὴν νιώσει τὸ πλῆθος. Ἡ ζωὴ τους εἶναι ζυμωμένη, ἔτσι νὰ πούμε, μὲ τίς ἐρμηνείας συνήθεις τῆς «ἐπικρατούσης» φιλοσοφίας. Ὁ ἀψήλως ἰδανισμὸς τοῦ Parsifal πηγάζει καὶ ἀφτὸς ἀπὸ τὸν πεσιμισμὸν τοῦ Σοπενχάουερ. Ἀκατανόητα ἀπὸ τὸ πλῆθος, συνταξιασμένα σὲ πολλὰ μέρη μὲ τίς τολμηρὰς δοξασίας σύγκαιρον σκεπτικιστάδων, θρησκευτικὰ τόντις ἄλλὰ ἔχοντας μέσα τους μιὰ θρησκείαν ἀδύνατον, ξέναν καὶ πάντα σκεδόνε βιασμένην στὸ δύσκολον ρόλον τῆς τέχνης, τὰ ποιήματα τοῦ Βάγνερ φαίνονται προορισμένα γιὰ νὰ ξεχαστοῦν σίγουρα. Ἡ μουσικὴ θὰ μπόρει ἀρὰ γε νὰ τὰ γλυτώσει;

Ἡ ὀρχήστρα στὸ νέο μουσικὸν δρᾶμα πρέπει νὰ ὁρμήνευε τὴν ἐνέργειαν, τὴν πράξιν καὶ νὰ διαφωτίζει τὴν ψυχὴν, ζηγώντας τὰ καθέκαστα τοῦ δράματός του. Καὶ τόντις κάθε πρόσωπον «δρᾷ» πρὸ πολὺ στὴ συμφωνίαν παρὰ πᾶνω στὴ σκηνήν. Ἀλλ' ἐδῶ ὁ Βάγνερ ἀπαιτεῖ ἀκόμα καὶ κάποια προσπάθεια ἀπὸ τοὺς ἀκροατάδες του γιὰ νὰ ἀποκαλύψῃ σὲ δάφτους ὀλάκαιρη τὴν βαθύτατην ἰδέαν τοῦ ἔργου του. Τὸ leitmotiv του δὲ μπόρει κανεὶς νὰ τὸ παρακολουθήσῃ καθὼς εἶναι περιπλεγμένο μέσα στὸ ὄρηγιστριακὸν ὄαδι, χωρὶς προτύτερα νὰ μελετήσῃ τὸ διάγραμμα. Ἡ μουσικὴ ἀπόλαψή πού παίρνει κανεὶς ἀπὸ ἓνα βαγγέριον ἔργο ἐπιτρέπει βαθμοὺς βαλμένους μὲ τρόπο σκεδόν ἀντικαλλιτεχνικόν. Δὲν προσφέρει στὴν ἀκοὴ τὸ μεγάλο ἐκείνον αἶσθημα πού σὲ ἱκανοποιεῖ, μόνον βάζει σὲ κούραση τὸ μυαλόν σου. Ἐπειδὴ δηλ. ἡ μουσικὴ τοῦ Βάγνερ ἐνεργεῖ δυνατὰ πᾶνω στὴς αἰσθησὲς, ὁ ἀκροατὴς βρίσκεται παράξενον ὑποχρεωμένος νὰ ἐξοδέει μεγάλην ποσότητα τοῦ

μυαλοῦ του γιὰ νὰ δεχτεῖ ἐπιτέλους τὸ ἀνώτατο δόριο τῆς νεβρικής συγκίνησης, ἢ καλλίον τοῦ νεβρικοῦ συγκλονισμοῦ. Ἄλλοτες—προπάντων οἱ Ἰταλοὶ μουσικοδασκάλοι—συνταιρίαζαν ἤχους μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ χτυποῦνε ἐφικρίστα στὸ ἀφτί· τοῦλάχιστο δὲ γυρίδαν ἀπὸ τοὺς ἀκροατῆς τοὺς δλόκληρη διανοητικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ μόρφωση.

Δὲν καταδικάζουμε. Καὶ πῶς ἀλλιῶς θὰ κρίναμε λήστερα τὸ γιγάντιο τοῦτον καλλιτέχνη, ποῦ καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι εἴμαστε γοητευμένοι ἀπὸ τὴν τρομερὴ γοητεία τῆς τέχνης του καὶ ποῦ τοῦ χρωστοῦμε ὥρες μοναδικῆς ἀπόλαψης; Ἀλλὰ λεφτερωμένοι ὅσο μποροῦμε ἀπὸ τὶς ἐγωιστικὰ καὶ γλυκεῖς ἀνάμνησές μας, σκεπτόμαστε γενικώτερα καὶ προσπαθοῦμε νὰ ξηγήσουμε γιὰτὶ καὶ πῶς οἱ σκηματισμοὶ τοῦ leit-motiv του, οἱ κανόνες τῆς καινούριας λυρικής τραγωδίας, τὸ ὑποχρεωτικὸ πῆς μπάσιμο τοῦ σύμβολου στὸ δῶμα, ὅλα τὰ βαγνέρια στοιχεῖα ποῦ τρομάζαν τὸν κόσμον γιὰ τὴν πρωτοτυπία τους ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια, καὶ φοβερίζουν σήμερα νὰ θέσουν ἄλλες ἀλυσίδες στὴν τέχνη, μπορούσαν ἀξάφνης νὰ λιγοστεύουν ἴσα μὲ τὸν τελεφαῖο ἀριθμὸ τοὺς θαυμαστάδες του καὶ νὰ κάνουν νὰ ξεχαστεῖ ὁλότελα ἡ ἰδέα τοῦ Μπαυρόντο ποῦ γιὰ μιὰ στιγμὴ τὴν θεωρήσαν γιὰ ὕψιστη ἀποκάλυψη. Ἡ βαγνέρια τέχνη μοιάζει λίγο μὲ τὸ Ρεϊγκόλδο—ἐναν ἐραστὴ ἀκατανίκητο καὶ φοβερὸ σ' ὅλους κείνους ποῦ τὸν κοντέψανε. Πολεμήσαν λυσσασμένα γιὰ νὰ τὸν καταχτήσουν. Γοήτεψε καὶ πλήγωσε ὅλους τοὺς ἀγαπητικούς του. Τοὺς ἔδωκε ἀπόλαψη, ὕστερ' ἀπὸ πολλοὺς πόνους καὶ θλίψεις. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀθῶποι θὰ τὸν καρφώσουν πάνω «στὸν ἐρημικὸ βράχο», ποῦ λιγοστοὶ πιστοὶ φίλοι του θὰ θελήσουν ἴσως μονάχοι τοὺς νὰ πάνε νὰ θαμάζουν τὴ λάμψη τοῦ ἀπομοναχισμένη καὶ ἐρημῆς.....

Γέρα Μυτιλήνης. Τετάρτης τοῦ 906.

Δ. Π. ΑΛΒΑΝΟΣ.

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ

ΣΜΕΡΤΗ

Τοῦ Ρήγα Γκόλφη.

Μέσ' στὰ ζεστά σου γόνατα νὰ κρύψω τὸ κεφάλι
Λαχτάρησα! καὶ δάκρυα μακαριστὰ νὰ χύσω
Ἀγάπης ποῦ βασίλεψε μέσ' στῆς γητιῆς τοὺς ὕμνους,
Ποῦ σαλαγώντας τοὺς ρυθμούς οἱ ἀνοιξὲς σου ψάλλουν.

—Ὡμέ! πηχτὰ τὰ σύννεφα τὸν ἥλιο ἀπαλοκρύβουν
Ἀχνολωμιάζοντας τὸ πῶς στὴ φυλακὴ τῆς ζούλιας
Κι ἔπλες λαβρὰ καὶ θάλασσες κομντόχρμες ἐκνοίγουν
Προσμένοντες ὅσο γρηγορὰ νὰ ἀνασπασθῶν ἡ φέρων.

Καὶ σμυλτομάτα ἀγγίχτηκες στὸν πόδα καὶ τὸ σπλάχνον
Καὶ τῆς καρδίας σου γρίκησα φτερούγισμα λαχτάρας·
Καὶ τὰ μαλλιά μου χέιδες με τῆς ἀντερχίλας

Τὰ κρουσταλλένια δάχτυλα. Κι ὦ φλογερὸ μεθύσι,
Ἐσκυφες καὶ μὲ φίλησες. Καὶ Σμέρτη, στὴ ματιά σου
Δάκρυ διαμάντι φωτεινὸ ἔλαψε ἡ ψυχὴ σοῦ.

Θεριστῆς 20.06.

Γ. ΣΤΕΦΑΝΗΣ

ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Ὁ δικαστῆς. Γιατὶ, χριστιανὲ μου, δίχως αἰτία
ἔσπασες στὸ ξύλο τὴν κακομοῖρα τὴ σπιτονοικο-
κερά σου;

Ὁ μεθύστακας (ἀποδλακωμένος) τί, τί;... ἡ
σπιτονοικοκερά μου; Καὶ δὲν εἶπες ἄλλοτε ἢ γυ-
ναῖκα μου;...

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

(Στὴ στήλη αὕτῃ θὰ κρατᾶμε κάθε βδομάδα, σὰν καὶ
φάλια ληστῶν, ὅλες τὶς ἀσυντάξιες καὶ ἀναρθρογραφίες ποῦ
βρίσκονται σὲ καθαρευουσιάνια βιβλία. Συνεργάτες τῆς
στήλης αὕτης θάναί εἰσι οἱ ἀναγνώστες μας, ἀρκεῖ μοναχὰ
πλεῖ στοὺς βαρβαρισμὸς ποῦ θὰ μᾶς στείλουν νὰ σημειώ-

«Τμημένος κτλ. ὡς καὶ διὰ τοῦ σταυροῦ
τοῦ Σωτήρος, ἐπαξίως ἀπονεμηθέντα
αὐτῷ διὰ τὸν ἀκραιφνὴ φιλελληνισμόν του».

(«Ἀκρόπολη» 2 Σεπτέμβριον σελ. 1, στήλ. 6).

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Γιὰ κανένα καὶ γιὰ πολλοὺς ποιητάδες.

Τετραγωνίδια, τρίγωνα, λογιῆς λογιῆς τσαλῆμια
Καὶ τυπωμένα ὁμορφα σὲ φύλλα πρετρικά,
Μὰ μέσα ψάχνεις ἄδικα νὰ βρῇς ὀλίγην ἔννοια
Σαυτὰ τὰ ὠραῖα σχήματα τὰ γεωμετρικά.

Κι ἂν βρεῖς λιγάκι νόημα, θὰ νάνα σὰ νὰ ψάχνεις
Μέσα σὲ μπόλικα ἔχαρα γιὰ νάβρεις δυὸ σπυριά
Καὶ σὰν τὰ βρῇς σκέψαι· ἂν δῆξεν ὁ κόπος
Σὲ τὴν ὥρᾳ ψάξιμο γιὰ νάβρεις μόνο αὐτά.

Γ. Σ. ΖΟΥΦΡΕΣ

(Ἡ ἰδέα τοῦ δευτέρου τετράστιχου εἶνε παρμένη ἀπὸ
τὸ Σάηλοχ τοῦ Σέξπηρ, μετάφρασις τοῦ Πάλλη).

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΟΙ ΔΙΑΠΡΕΠΗΔΕΣ ΤΗΣ ΝΤΟΥΖΙΝΑΣ

Φίλε Νουμά.

Κοινολογιέται πῶς ὁ διαπρεπὴς καθηγητῆς
κτλ. κ. Δ. Μοστράτος κτλ. τὸ ἐρχόμενο, ἢ καλλίον
κατὰ τὴν κλασικὴ καλολογία τοῦ ἴδιου τοῦ κ.
καθηγητῆ τὸ προσεχές (μὲ συμπάθειο) θὰ διδάξει
στοὺς τελειόφοιτους τῆς Σχολῆς τοῦ Γένους μερικὰς
ὥδεις ἀπὸ τῆς Ραμάγιας, ἐνῶ δὲν ξέρει Σανσκριτικά.
Τὸ πρᾶμα δὲ φάνηκε παράξενο, ἀφοῦ ὅλοι γνω-
ρίζουμε πῶς τοὺς διδάσκει καὶ Πίνδαρον χωρὶς νὰ
ξέρει Ἑλληνικά.

Λέινε πῶς τὴν ὥρᾳ τῆς παραδόσης φαίνονται
πάνου ἀπ' τὴν ἔδρα σὰν ἀποηκτικὴς τέσερες ἀπα-
λάμες μὲ τεντωμένα τὰ πέντε δάκτυλα ἢ καθε μιὰ.
Εἶναι τῶν αἰοιδίων Ἀμαξοπούλου καὶ Σαλτέλη. Οἱ
δυὸ στέκονται, σὰ σκιαδὶ πάνου ἀπ' τὴν κορφή τοῦ
σοφοῦ καθηγητῆ ὅτα σκύφει μέσ' στὸ κείμενο, γιὰ
νὰ μὴν τοῦ κατέβῃ κάνας νταμάς τὴν ὥρᾳ ποῦ
ξεροβήχοντας καὶ ξεροκαταπίνοντας προσπαθεῖ νὰ
πιάσει τ' ἄπιαστα νοήματα τοῦ Πινδάρου. Οἱ ἄλλες
δυὸ γυρισμένες κατὰ τὸ ἡλιόβγαλμα διεφτύνουν τὰ
φιλοφρονήματά τους πρὸς τοὺς ἰθύντορας τοῦ ξε-
χαρβαλωμένου Γένους.

Ὁ κ. Σταματάκης Δ. Βάλης ἢ Ἀβλάβης, ὅπως
τόνε λὲς ἐλόγου σου, Νουμά, ἄλλος διαπρεπὴς ἀφτός,
(ποῦ μιὰ φορὰ μὲ τὸν «Προμηθεῖα» κήρυξε τὴν
ἀθεΐα, καὶ κατόπι μὲ τὴν ἴδια καλσυναιδέσια ἔ-
στειλε συγχαρητήριο ποίημα;) στὸν Πατριάρχην
ποῦ δὲν ἐπίτρεψε, λέει, νὰ βεθληθῇ (!) τὸ Βαγγέ-
λιο), μαθαίνοντας τὰ καθέκαστα τοῦ Κωνσταντινου-
πολίτη συναδέρφου του, τοῦ ἔστειλε ἕνα ἀγέφυρο

στῆς μετάφρασις τοῦ Πινδάρου, ποῦ ἔχει φιλοτεχνήσει
ἀφτός τοῦ μὲ γραφτὴ παραγγελία νὰ τὸ μουνκέψει
μέσ' σ' ἕνα μαστραπά νερὸ ἀφίνοντας το τρεῖς νύ-
χτες ὅζω σὸ δάκρυ καὶ κατόπι νὰ πιεῖ ἐκεῖνο τὸ
νερὸ τρεῖς πουνῆς κατὰ σειρά καὶ θὰ ξέρει ὅλο τὸν
Πίνδαρον ἀπ' ὅζω, καὶ τὴν ἐξήγησίν του στὴν ἐν-
τέλεια.

★

Ὁ Μπαρμπα-Μιστριώτης, ὁ διαπρεπὴς τῷ δια-
πρεπῆδων σκανταλιστῆς. Τί χρειάζεται Πίνδαρος
στὰ γυμνάσια! δὲ βάζουν καλύτερα τοὺς Ρητορικούς
τοῦ λόγου· ἔτσι τὸ ἐθνικὸ χρῆμα θὰ γλιστρᾷ στὴν
τσέπη ἀφτουνοῦ, ποῦ εἶναι ἐθνικὸς ἀνὴρ καὶ γι' ἀντ-
ἀλλαγὰ τὰ παῖδιά θὰ μαθαίνουν ταρταρινισμό
καὶ ὀνομαστικὰς ἀπόλυτες κι' ἔτσι θὰ γίνονται κι'
ἀφτὰ τέλειοι ἐθνικοὶ ἄνδρες σὰν καὶ λόγου του.

★

Μερικοὶ πάλε εἶπανε πῶς ὁ κ. Δ. Μοστράτος
πρὶ δημοσιέψει τὸ πολυθρήνητο ἐκεῖνο ἐπίγραμμα
του, ποῦ ἔπρεπε ὅζω καὶ ὅζω στὸ μέτρο καὶ ἔγινε ρε-
ζιλὶ παίρνοντας τὰ μακρὰ γιὰ βραχέα, ἔπρεπε νὰ
συμβουλευτεῖ τὸ διαπρεπὴ κ. Ι. Βαλαβάνη, ποῦ νιώ-
θει ἀπὸ τέτοια, καθὼς λέινε. Γιατὶ ὁ κ. Ι. Βαλα-
βάνης μιὰ φορὰ «κατεσκεύασε κιβωτὸν» κι' ἐκεῖνη
ἡ κιβωτὸς κιβωτὸς δὲν εἶταν μόν' εἶταν (τὰ Νεοελ-
ληνικὰ ἀναγνώσματα τοῦ Κασδόνη καὶ εἶνα μὴ
γνωσθῶσιν ἐπίσσωσεν αὐτὰ) καὶ ἔτσι βγήκε ἡ Κιβω-
τὸς ἡ πισσωμένη.

Μιὰ μαλαχταργιὰ λοιπὸν ἀφτουνοῦ τοῦ πισσωμεῦ
εἶναι καὶ κάποια σημειωσοῦλα τοῦ κυρ καθηγητῆ
στὴν ἀφτογραφία τοῦ Κοραῆ, ποῦ μαθαίνουμε τόσο
σοφὰ πῶς λαμβὸς θὰ πεῖ, λέει, ὁ πόδας ποῦ ἔχει
τὴν πρώτη συλλαβὴ μακρὰ καὶ τὴ δέφετερη βρα-
χεῖα. Τ' ἀκούς μιὰ βολὰ, κυρ Μοστράτο, σύβουλο ποῦ
τὸν ἔχασες; Ἀλλῃ φορὰ σὰν ἀπορεῖς περὶ τὰ μέ-
τρα, ἐμβρόντητε» ρῶτα τὸν ἀβρόντηχτο φίλο σου κ.
Βαλαβάνη καὶ κείνος θὰ σοῦ δώσει νὰ καταλάβεις,
ὅπως ἔδωκε στὸν κόσμον καὶ καταλάβε «διὰ τῆς με-
θόδου τῆς Κιβωτοῦ», τί θὰ πεῖ λαμβὸς.

★

— Μὰ ἔτσι λοιπὸν ἀφτοὶ οἱ διαπρεπῆδες ἔλα
ἀνάποδα τὰ βλέπουν, ἀδερφε!

— Φαίνεται νὰ εἶναι διαπρεπῆδες ἀπὸ τὴν ἀνά-
ποδῃ.

★

Συμπέρασμα: Ἀπ' τὶς ἔδρες ἐκεῖνες ποῦ διδά-
ξαν τέτοιοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους, τώρα ὀργιάζουν
τέτοιοι σοῖταρῆδες.

Τὸ συμπέρασμα τῶν συμπερασμάτων: Καὶ σ'
ὅλα μας πάμε κατὰ τὴν ἴδια ἀναλογία στὸ ξεχαρ-
βάλωμα. Τὸν Ἀμαξοπούλου καὶ τὸ Σαλτέλη διαδέ-
χονται ὁ Μοστράτος καὶ ὁ Βαλαβάνης, τὸ Φίλιππο
Ἰωάννου ὁ Μιστριώτης, τὸν Τρικούπη ὁ Θεοτόκης
καὶ τράβα κορδέλλα.

Πόλη Ἀλωνάτης 1906.

ΑΣΤΡΟΠΕΛΕΚΑΣ.

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

Φίλιπε Νουμά,

Βλέπω καὶ τὰ καταφέρνεις μιὰ χάρα τὰ φτογ-
γολογικά στὴν ἀπάντησίν σου στὸ Μυτιληνὸ (1) γραμ-
ματικὸ (φύλλο 206). Σὲ παρακαλῶ ὅμως νὰ μὴ
ἐπιτρέψεις νὰ τὰ πῶ λιγάκι πιὸ ἐπιστημονικά: Τὰ

1) Μὴ ὕψιλο, τι-ῖωτα ἀπὸ τὸ μύτιλος λατ. mutilus
= κολοβός, κοντιζούκης.